

La fe de les revistes que van contra corrent

Tres noves publicacions que volen ser diferents han coincidit aquest any als quioscos de Catalunya

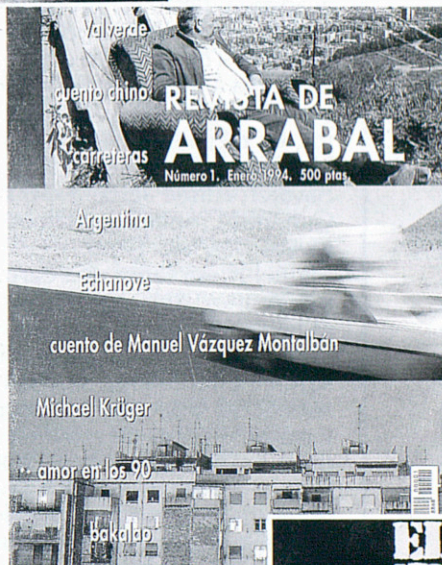
— Arantxa Abaurrea —

Perquè fer revistes no és cap negoci, perquè no anem a fer-nos rics, perquè necessitem una crítica intel·ligent, perquè estem farts d'aquesta monotonia editorial, perquè ja n'hi ha prou, perquè busquem alternatives, perquè volem ser-hi amb les mateixes oportunitats que la resta, perquè volem ser diferents, perquè —encara que no siguem ningú— ningú ens ha de dir com es fa, perquè ho havíem d'intentar, perquè amb molt d'esforç ho podem aconseguir, i per què no?

Per totes aquestes raons, i algunes altres més, tres noves publicacions han coincidit en el mercat més o menys recentment. Es tracta de *Cuatro Semanas*, *La Revista de Arrabal* i *El Viejo Topo*, ressuscitat. Totes tres, escrites en castellà, han nascut de la mà d'iniciatives individuals, sense l'aixopluc de cap grup empresarial fort, recolzades només en l'empenta dels seus treballadors. Totes tres coneixien els riscos de fer una publicació de tipus cultural en un país on no n'hi ha una gran pràctica de lectura i van sortir com a propostes des de punts de vista més o menys radicals o crítics. Però les tres confiaven en la seva acceptació, més o menys ràpida, per part del públic, perquè pensen que alguna cosa està canviant. Són utopies? De moment una d'elles, la *Revista de Arrabal* va morir el cap de pocs mesos de sortir.

cuatroSemanas

Y LE MONDE DIPLOMATIQUE

— No és fàcil sobreviure, entre la utopia i la viabilitat, en un país on els índexs de lectura són baixos —

Furgant les arrels d'El Viejo Topo

La seva aparició ha sorprès a molts. De fet, *El Viejo Topo* no és cap desconegut. Aquesta publicació va tenir un gran ressò durant els primers anys de la transició espanyola, tant en aquest país com a fora, on se seguia de prop en els ambients radicals i marginals d'Europa i Llatinoamèrica.

Va néixer l'octubre del 76. Era el temps en què els "progres" anaven a Perpinyà a veure pel·lícules com *L'Imperi dels sentits* de Nagisa Oshima, i quan aquí a Espanya s'estrenava *El desencanto*, aquell film on Jaime Chávarri feia una dissecció de la família Panero, buscant el paral·lelisme amb la fi de l'època franquista.

El Viejo Topo es distingia per la seva radicalitat. Com els seus fundadors afirmen, el Partit Comunista, o el PSUC, a Catalunya, eren la seva dreta. A partir d'aquesta línia fronterera, tot estava admès dins les seves pàgines. Maoistes, marxistes, leninistes, anarquistes, estalinistes, trotskistes... hi trobaven la plataforma idònia per vehicular les seves opinions. A més de servir com a canal d'expressió de postures polítiques radicals, la revista recollia els corrents intel·lectuals-culturals europeus i americans més avantguardistes.

I tot va sortir de la mà de tres persones: Miguel Riera, l'editor, Josep Sarret, el filòsof, i Claudi Montañà, que representava, en certa manera, els hippies d'aquell món del sex, drugs & rock&roll. Riera i Sarret es van conèixer en una acadèmia d'estudis, propietat del primer, on Sarret, llicenciat feia poc, hi donava classes de filosofia. Tots dos van crear primer una editorial de llibres experimentalistes i d'assaig sobre temes com l'antipsiquiatria, la filosofia marxista o, fins i tot, un recull d'acudits de l'Est. Es deia La Mandrágora, i va editar llibres de Fernando Savater, Alfred Jardí, J. M. Bermudo Àvila i J.L. Giménez Frontín, que també col·laborarien a la revista *El Viejo Topo*.

Miguel Riera tenia una certa experiència dins el món editorial, ja que des de l'octubre del 74 publicava una revista de rock, *Vibraciones*, dirigida pel periodista Àngel Casas. D'aquí va sorgir l'estètica que després s'aplicaria a la revista del *Topo* i que va suposar una innovació respecte a d'altres publicacions de tipus teòric-cultural de l'època, més feixugues. S'hi combinaven colors i tipus de lletra diferents, i les seves portades resultaven molt atractives. Julio Vivas era, en gran manera, el culpable de tot això. A més d'aquesta revista musical, Riera també editava productes més comercials, com pòsters de músics o de futbolistes, dins la seva empresa, denominada Iniciativas Editoriales SA.

La revista *El Viejo Topo* va deixar de publicar-se el juny del 1982. En aquests sis anys de vida va haver-hi moltes transformacions, canvis de direcció i reformulacions de model, dins la

revista, alhora que la societat espanyola també evolucionava cap a una normalitat democràtica. Fent un cop d'ull a la revista de tots aquests anys, en podem destacar tres etapes diferents —confirmades pels seus protagonistes—.

L'eufòria ideològico-cultural/entrisme

Després de la mort de Franco, i amb l'inici de la transició política espanyola, hi havia en l'ambient nous aires de llibertat, s'obria una nova època plena d'esperances. A Catalunya es van reunir un grup de persones vinculades al món intel·lectual i artístic i van formar una mena de moviment, *la gauche divine*. Barcelona el capitalitzava, i era considerat com a punt de referència cultural per la resta de l'Estat. En els ambients universitaris i polítics hi havia molta gent que tenia coses a dir. *El Viejo Topo* va néixer dins aquest esclat d'entusiasme social, de llibertat d'expressió i d'efervescència cultural. Les xifres de venda anaven paral·leles al furor general. Segons afirma Josep Sarret, en alguns números van arribar als quaranta mil exemplars, encara que es movien normalment entorn dels vint mil.

"Quan va sortir la revista hi havia realment un forat, no hi havia cap revista que tingués la possibilitat de parlar alhora des d'una òptica comunista, anarquista, trotskista, etc... Era una barreja ingènua, perquè després s'ha revelat que no hi havia manera de reconciliar-ho". Els fundadors, com recorda aquí Josep Sarret, sempre han negat cap línia editorial concreta que no fos l'eclecticisme d'esquerra radical. I ho volien deixar clar des de bon començament; així, en el número dos de la revista hi sortia una vinyeta que reflectia aquest esperit:

* *Tiene en sus manos el número dos de El Viejo Topo.*

* *Al ver nuestros lloros por el Presidente Mao, hubo quien exclamó: ¡maoísta!*

* *¿Seguro? Lean: "Los herederos de Marx". Quizás cambien de opinión.*

* *Pero al poco salía el camarada Krivine: Ya está: ¡troskos!*

* *¿Cómo? ¡la política es el opio del pueblo!*

* *¡Nihilistas! ¡Acratas!*

* *¡¡Drooga y Liteeratura!! ¡Hippies!*

* *¡Confucionistas!*

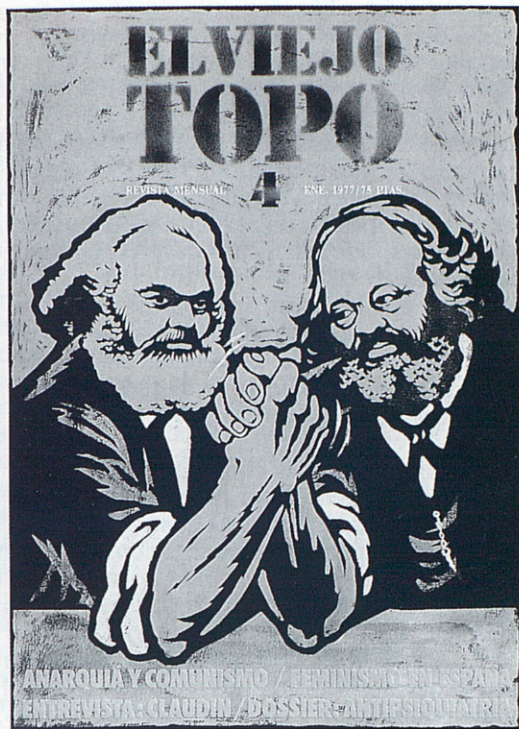
* *Tranquilos, no se confundan. Esta es una revista plural. abierta, proliferante.*

* *¡Intempestiva? ¿Supérflua? ¿Y qué? Y. Qué. Al tiempo.*

També van dissenyar, per al número 6, una portada il·lustrada amb una manifestació imaginària encapçalada pels líders del moment, tots agafadets de la mà: Marx, Trotski, Mao, Lenin i Bakunin. I dins d'aquest número, hi havia un article de Carles Trias titulat "Por la reconciliación popular" que resumia aquesta filosofia oberta a totes les tendències. El director de la revista era —per exigències del moment— un periodista, Francisco Arroyo, però qui realment exercia com a tal era el equip

A la pàgina de la dreta, portades del número 4 i del primer número extra del primitiu *Viejo Topo*.

— El Viejo Topo, nascut l'octubre del 1976 i mort el juny del 1982, ha ressuscitat de les seves cendres el desembre de 1993 —

Riera, Sarret i Montañà. Aquesta direcció col·legiada va canviar arran del suïcidi de Claudi Montañà, l'agost del 1977. Durant uns mesos van portar la publicació tot sols Riera i Sarret, fins que se'ls va incorporar, el gener del 78, Miguel Barroso. Segons Sarret, "Barroso era una persona -sense que això es pugui llegir com un insult- que en aquella època era més aviat estalinista, tenia una càrrega política d'esquerra més tradicional, era el responsable del muntatge polític; jo em definia a mi mateix com el responsable de tipus cultural, i el Miguel feia la tasca -a part de l'activació com a empresari cultural- de conciliar".

L'entrada de Miguel Barroso va coincidir amb certs canvis dins la revista: l'empresa impressora deixava de ser Ferré Olsina, que seria substituïda per Rieusset SA; Julio Vivas abandonà el disseny de la revista -encara que en continuaria fent les portades- a mans de Ferran Giner i Enric J. Abad, que treballava a *Vibraciones*; També va canviar la titularitat de la publicitat, a Barcelona, i a més, Iniciativas Editoriales va començar a editar els llibres del Viejo Topo i números extres de la revista.

Etapa intermèdia

L'octubre del 78 Miguel Riera va posar en marxa una nova publicació mensual, *Transición*, que es presentava com una revista d'anàlisi, debat i informació sobre l'esquerra i cap al socialisme. Al capdavant, Riera hi va posar Pep Subirós, un antic col·laborador d'*El Viejo Topo* que havia escrit en diferents ocasions articles sobre eurocomunisme.

"La revista *Transición*, la vam voler centrar en temes polític-econòmic-ecològics i moviments socials. Si *El Viejo Topo* podia ser sinònim de moviments intel·lectuals, *Transición* ho era de moviments socials", explica Subirós.

A *El Viejo Topo* anaven pel número vint-i-cinc. Des de finals del 78 i durant tot l'any 79 s'hi van precipitar diferents transformacions a tots els nivells. L'empresa impressora, que després d'uns mesos havia tomat a ser Ferré i Olsina, ara seria GRAFESA. La redacció i administració de la revista es van traslladar, el desembre del 78, del carrer Casp a les Rambles, a la seu de la revista *Transición*. La titularitat de la publicació passà a portar-la Cristina Dachs, també col·laboradora veterana. Julio Vivas va deixar definitivament la revista, i tant les portades com el disseny van anar a càrrec de Bering Comparini, des del juliol del 79. Fullejant la revista, s'observa que entrava en una etapa en què fonamentalment els articles eren en bona part polítics; s'hi percep una certa pèrdua de la frescor dels articles d'abans, on es combinava tot això amb temes de tipus cultural-social. A finals del 79, Riera va dur a terme una reorganització general de totes les publicacions. Va mantenir *Vibraciones* i les publicacions de pòsters -els productes aleshores més rendibles- amb Iniciativas Editoriales, i creà dues noves societats: Ediciones 2001 SA, pel *Topo* i *Transición* -que significava en certa manera tornar a néixer-, i una editorial a part, Montesinos Editor SA, per fer una revista de literatura, *Quimera*. Totes tres eren propietat seva al cent per cent. Aquests canvis responien, en certa manera, al fet que ni la revista *Transición* ni els llibres del Viejo Topo no tenien

Missió complerta

Pep Subirós: "El *Topo* va salvar una mena de buit històric durant molts anys aquí, més fora de Catalunya que no pas aquí, perquè hi havia molt de desconeixement del que passava culturalment al món; el *Topo* donava això en pastilles, va fer una alta divulgació de qualitat de les principals tendències de pensament, dels moviments crítics, dels corrents artístics, literaris; durant tres o quatre anys va recuperar el que als EUA, a França, Alemanya... s'havia anat desenvolupant durant deu, vint, trenta anys enrera".

J. L. Gómez Mompert: "Les revistes de pensament no tenien gaire sentit, o tenien menys sentit del que havien tingut uns anys abans, en la transició, quan era lògic que hi hagués un esclat de revistes d'aquest tipus. Moltes revistes d'aquestes van proliferar perquè es va obrir la possibilitat de parlar de qualsevol corrent ideològic, polític o exterior que hagués estat censurat durant el franquisme".

Josep Sarret: "El sector sociològic culte espanyol, que en l'etapa final de la dictadura necessitava unes eines intel·lectuals, periodístiques, determinades, deu anys després en necessitava unes altres. Aleshores el que passa és que quan una cosa es perllonga en el temps, al final acaba perdent la seva pròpia lògica".

Miguel Riera: "La capacitat subversiva d'una revista cultural, parlant en termes generals, normalment va lligada amb un projecte no rendible, amb un projecte d'un grup de gent que de cop vol dir alguna cosa concreta, i aquests tipus de projecte són bastant efímers. Una revista que dura molts anys és, òbviament, una revista que s'integra al sistema".

— Miguel Riera, l'editor, havia començat amb el *Vibraciones* d'Àngel Casas, i aviat s'hi van afegir *El Viejo Topo*, *Vibraciones* i *Quimera* —

gaire sortida al mercat –encara que hi havia títols que eren una excepció, com un de Fernando Claudín sobre la seva expulsió i la de Jorge Semprún del PCE, que va ser reeditat–, i *El Viejo Topo* no es venia tant com abans: durant l'any 1980 la tirada també va reduir-se, dels 41.000 als 37.000 exemplars, xifra que es va mantenir fins al final.

El desencant

“Cada un de nosaltres va tenir, dins el procés de transició política, una evolució diferent. La presa de decisions sobre el que es publicava i el que no, per on havien d'anar els trets, que sempre s'havia fet amb molta generositat, amb consens, d'una manera molt fàcil, es va convertir en una cosa molt difícil i molt complicada, perquè hi havia ja una certa voluntat de cada un de nosaltres d'imposar una determinada línia. I allò que era un joc divertit i maco es va convertir en un focus de tensions que va imposar als tres que fèiem la revista, per diverses raons, de deixar-la”. Aquesta és la raó que argumenta Miguel Riera per explicar l'abandó de la publicació per part dels tres directors. Riera va dedicar molta de la seva atenció a la seva *Quimera*, encara que continuava sent l'editor del *Topo*; Josep Sarret va deixar-ho definitivament per anar a la Universitat, on des de feia temps compaginava la docència amb la redacció de la revista; i Miguel Barroso va marxar a Madrid. “Jo realment no sabia quina era la línia que havia de seguir el VT; estava francament desorientat”, reconeix Riera. Dins el mateix context, Josep Sarret també parla d'aquesta transformació personal: “S'havia produït un desencís. La gent que fa vint anys érem idealistes i volíem canviar el món ja ens adonàvem que, primer, el món no era fàcil de canviar i, segon, que molts dels que havien portat la bandera del canvi eren individus un pèl sinistres”, i recorda el greu que els va saber la notícia de la mort de Mao, dirigent de qui ara diu que no es refiaria mai.

En aquest marc, va arribar a la direcció del *Topo* Pep Subirós, l'octubre del 80. Durant dos anys va dirigir la revista tot sol, i també se'n va fer càrrec de l'administració. Al consell de redacció hi havia en Josep Vicent Marqués, Ma. Jesús Miranda, Miguel Riera i Josep Sarret. La revista comptava amb un nou dissenyador gràfic, Jordi Taché, que feia les maquetes de *Transición*, i es van renovar alguns dels seus col·laboradors. En l'època de Pep Subirós, van treballar amb tres empreses d'impressió diferents, a més d'un canvi amb qui els feia els fotòlits i els fotogravats.

A l'octubre del 81, amb l'entrada com a caps de redacció de l'escriptor argentí Marcelo Cohen i del periodista Josep Lluís Gómez Mompert, ells dos i Subirós van intentar reformar l'estil, els continguts i el format de la revista. Era un últim intent per aixecar-la. Volien provar-ho amb allò que se'n deia *nou periodisme*, que aquí a Espanya arribava tard.

Es tractava d'introduir elements literaris en la narració dels fets, on també el periodista apareixia explicant la seva experiència. I van fer un tipus de reportatge literari o novel·lat, com un que va escriure Marcelo Cohen sobre les màquines escurabutxaques –quan aleshores aquí començava la dèria pels anomenats jocs d'atzar–. Respecte a l'estètica, van ampliar el format, van voler posar-hi més cura i ser més agosarats, com a les portades, que les encarregaven a pintors i dissenyadors.

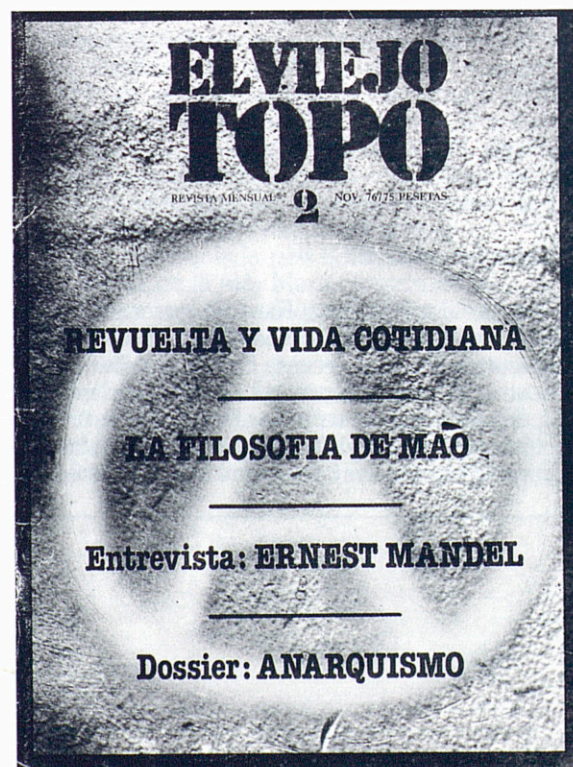
Encara que van fer pujar uns quants milers el nombre d'exemplars venuts, la revista va durar tan sols vuit mesos més. Era el mes de juny de 1982. *El Viejo Topo* havia arribat al número seixanta-nou, després de cinc anys i vuit mesos de vida.

Els qui van intervenir a l'etapa final d'*El Viejo Topo* han tingut temps per reflexionar sobre el perquè del seu final. Subirós i Gómez Mompert l'atribueixen tant a factors interns com de fora de la publicació. Segons aquest últim, quan ells van entrar-hi se'n venien 7.000 o 8.000 exemplars. Encara que alguna vegada en van arribar a vendre 14.000 o 15.000, no se'n podien sortir. S'arrossegaven deutes d'anys anteriors de tot el grup de publicacions i els interessos dels crèdits se'ls menjaven. L'empresa Ediciones 2001 va fer suspensió de pagaments. Tant Gómez Mompert com Cohen van anar a judici, i finalment els van embargar l'únic que hi havia de valor: la capçalera, que va passar a mans de Mompert, i unes col·leccions de llibres que van ser per a Cohen. Subirós no va voler fer-ne res.

D'altra banda, el desencant de l'època, el refredament de la vida social d'intervenció, la fi de la cultura de resistència exercida pel *Topo*, l'aparició de nous mitjans, com *El País*, fent un periodisme de qualitat amb molts mitjans tècnics i humans, traient al carrer dominicals i suplementos literaris que trepitjaven els temes, el canvi de gust del públic per productes més atractius visualment, més frívols, com podia ser *La Luna de Madrid*, feta per la gent de la *movida*..., van ser algunes de les raons més importants que van precipitar la desaparició d'*El Viejo Topo*.

En aquesta plana, portada del número 2 del primitiu *Viejo Topo*, corresponent al mes de novembre de 1976.

— **Pep Subirós, que havia començat dirigint *Transición*, va fer-se càrrec, tot sol, del *Viejo Topo* els dos últims anys —**

El nou Viejo Topo

El redactor en cap, Xavier Giró, i Miguel Riera, el director de l'editorial i de la publicació, enraonaven sobre els continguts de la nova revista. "Més cultura i menys política -deia Giró-. Si parlem de jazz, podríem explicar qui és cadascú, perquè la gent jove tampoc els coneix gaire". Riera li replicava que tampoc es tractava de fer un *Muy Interesante*, "massa didàctic". Ernesto Fontecilla, el dissenyador, també hi era, ultimant les maquetes fetes a mà, ja que encara no disposen d'un programa informàtic per al disseny.

Entre tots tres fan la publicació. Miguel Riera és l'actual director de Montesinos Editor SL, que publica les revistes de literatura *Quimera* i *Lletra de Canvi*, i l'únic que queda dels antics responsables de l'anterior *Topo*. Va conèixer Xavier Giró a través de l'antiga llibreria Leviathan, on es relacionaven amb amistats comunes. Giró actualment fa classes a la Facultat de Ciències de la Informació de l'Autònoma i fa poc que ha tornat dels Estats Units, on ha fet un màster de dos anys de periodisme i política. Ernesto Fontecilla és professor a l'escola d'art i disseny Masana.

El Viejo Topo, que apareix sota la mateixa capçalera d'uns anys enrera, és una revista nova -encara que manté, segons els seus creadors, el mateix esperit-. Va sortir al desembre de l'any passat, seguint la numeració de l'època anterior, amb el número 70. Es tracta d'una publicació mensual de vuitanta-dues pàgines on predomina l'assaig, combinat amb temes d'una certa actualitat molt variats, des de qüestions econòmiques fins a la cultura del *cyberpunk*.

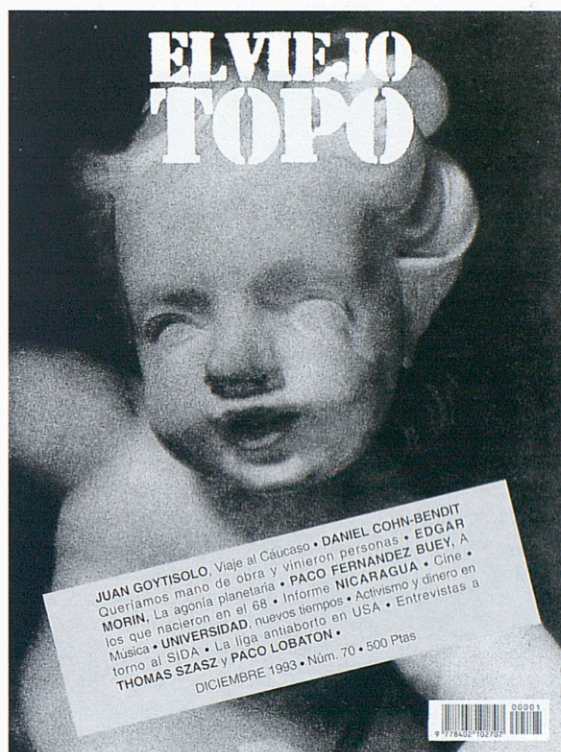
Per una necessitat evident

"Jo pensava que hi havia coses a dir, que les revistes que hi ha en aquest moment al mercat han abandonat aquesta barreja d'intervenció i reflexió que volem ser, com ho va ser el VT -no sé si encara ho som-, que hi havia un forat; i parlant amb algunes persones, tothom hi estava d'acord. Em sembla que era molt obvi que hi havia un forat molt gros, no com a producte comercial, sinó com un producte d'interès cultural i polític". Miguel Riera, després de constatar un buit de revistes crítiques envers el sistema, es va posar en contacte amb els seus socis. Ell mateix va recuperar l'antiga capçalera, ja que encara Gómez Mompert n'era el propietari legítim; aquest hauria d'haver anat renovant la marca, però no ho va fer mai. Quan la capçalera va quedar lliure, al cap d'uns anys Riera la va tornar a registrar.

Els fundadors de l'editorial, que porta el mateix nom que la capçalera de la revista, són gent vinculada al teatre i al món de la cultura. Hi són Pepe Sanchís Sinisterra, director de la Sala Becket; Jordi Dauder, director de teatre i també actor; Santiago Palacios, distribuïdor de llibres a

Miguel Riera, director, Xavier Giró, cap de redacció, i Ernesto Fontecilla, dissenyador gràfic, a la redacció actual d'El Viejo Topo. A l'esquerra, portada del número 70, amb què va reaparèixer la revista el mes de desembre passat.

Madrid; Enrique Helguera, advocat relacionat amb el món de les revistes culturals; Esther Manyé, economista de "la Caixa"; Núria Elisa Cabot, que havia col·laborat amb Riera en la revista *Transición* i que ara treballa en el disseny i maquetació de la revista, junt amb Ernesto Fontecillas, que també n'és soci, i el mateix Miguel Riera. Cadascun d'ells hi ha invertit, més o menys, mig milió de pessetes, encara que el desemborsament més alt l'ha fet l'editorial Montesinos. Miguel Riera reconeix que per treure la revista han fet una inversió molt modesta: "Si la comparem amb *Cuatro*

— "Les revistes que hi ha en aquest moment al mercat han abandonat aquesta barreja d'intervenció i reflexió que volem ser" —

Semanas, nosaltres hem sortit amb un 20%, com a màxim”.

Quan es tracta de definir la línia ideològica que pot predominar a la revista, Xavier Giró afirma que les pretensions són de fer una publicació molt oberta: “Fins i tot de l'esquerra del PSOE. Tampoc vull dir que no hi pugui escriure gent de la dreta del PSOE. És una revista que podríem definir com de pensament crític radical, amb un component periodístic important”. Per a Giró, aquesta vessant periodística els serveix per no perdre l'actualitat, però considera que una revista mensual ha de potenciar l'assaig i la generalització, “perquè no té sentit comprar-se una revista un cop al mes si no dona material per reflexionar, per mirar a poc a poc”.

A la cerca de dos públics

El Viejo Topo es mou entre dos públics: el que abans llegia la publicació anterior, el lector militant, i un altre públic molt jove, de vint anys en amunt, universitari i compromès amb els moviments de les ONG's, crític amb la cultura

Miguel Riera, a dalt, i Xavier Giró, a la dreta, director i cap de redacció de l'actual *Viejo Topo*.

oficialista. Quan preguntem a Miguel Riera si aquest lector jove està suficientment compromès com per mantenir la revista, ell respon:

“Nosaltres volem arribar a aquest públic perquè hi hem notat un canvi de sensibilitat, almenys a Barcelona. Ara jo veig que els nanos que tenen 22, 23, 24 anys han recuperat, potser des de la Guerra del Golf, valors com la solidaritat. Això es veu en les ONG's. També és una gent que està molt mediatitzada per la cultura de la imatge i que tenen una tendència a no complicar-se gaire la vida des del punt de vista intel·lectual... És veritat, però estic segur que comença a haver-hi ja un embrió de lector”.

Respecte a l'antic lector, Riera no creu que pugui sentir-se decebut, perquè *El Viejo Topo* continua sent una revista radical, és —com abans— una revista que pretén que la gent pensi per ella mateixa, que no vol marcar una línia de pensament determinada, sinó oferir determinats elements que contribueixin a configurar un pensament estable”.

Cap a la màxima racionalització

L'estada als EUA ha servit a Xavier Giró per conèixer els autors americans contemporanis i les publicacions que s'editen allà. Al *Topo* hi apareixen assaigs d'aquests escriptors, com Eric Hobsbawm o Paul Teroux, i articles traduïts de revistes com *Harpers* o *Interrace*. També es treballa amb autors com Juan Goytisolo i Paco Fernández Buey, amb professors universitaris, dones de moviments feministes i estudiants d'Universitat.

A vegades troben dificultats a l'hora d'omplir les 82 pàgines de la revista. “Nosaltres no estem en una situació ideal, amb cinc-cents articles per poder escollir cada mes per fer la revista. Els hem de buscar de pressa i corrent”, explica Xavier Giró. Per això necessiten bàsicament el col·laborador jove que escrigui sobre les inquietuds de la seva generació, i per a la part de la revista denominada “ingerències”. El sumari de la revista queda complet amb dues parts més: el dossier, on es parla sobre un gran tema específic tractat des de totes les seves vessants, i la part més assagística, amb articles més llargs de firmes més conegudes.

El Viejo Topo comparteix local, ordinadors, magatzem i personal amb *Quimera* per tal de minimitzar al màxim les despeses. Miguel Riera fa broma amb Giró quan li comenta que ell sí que sap a quina publicació pertany cada cosa, fins i tot el regle. “La manera com està planificada aquesta revista és amb despeses supermínimes, de manera que és difícil enfonsar-se financerament”. Encara que la inversió inicial sigui modesta, Riera està segur que es mantindran durant força temps al mercat. “Sí, perquè la nostra política de despeses, d'estructura de personal, de tot, és molt limitada, amb un gran sacrifici personal de la gent que està per aquí. Nosaltres volem ser-hi uns quants anys”.

— “Volem arribar al públic jove que ha recuperat, potser des de la Guerra del Golf, valors com la solidaritat” —

Cuatro Semanas

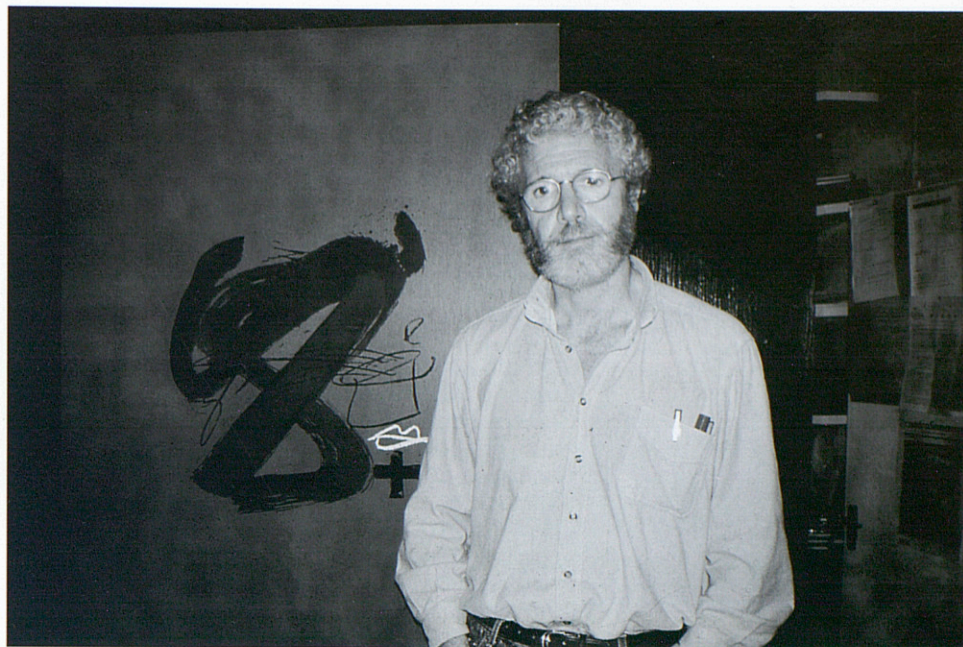
“Tu sabies, per exemple, que hi ha hagut manifestacions a l'Índia de més de mig milió de persones protestant contra la realització d'un dic? –va preguntar Gabetta–. Jo no en tenia ni idea, com tampoc sabia que a l'Equador hi hagués una xarxa de ràdios indígena importantíssima, ni que el dirigent de la revolta a Somàlia es digués...” L'entrevista semblava transformar-se en un interrogatori de primer grau on la hipotètica entrevistadora ignorava amb tossuda insistència la solució d'aquestes qüestions formulades pel director.

Cuatro Semanas és una publicació on poden resoldre's tots aquests enigmes i d'altres més, coneixent a més quines han estat les causes, qui són els protagonistes i el perquè de tot plegat. Segueix la fórmula de *Le Monde Diplomatique* –pare adoptiu de la criatura–, amb articles que parlen en profunditat de política, societat i cultura a nivell internacional. Carlos Gabetta, periodista argentí, col·laborador de *Le Monde Diplomatique* des de fa vint anys i també columnista del diari *El País*, n'és el director. Ell mateix en fa la definició: “Una publicació no alternativa, sinó independent. A mi no m'agrada el terme ‘alternatiu’, perquè significa una certa marginalitat. És una publicació que està dins el mercat, que pretén inserir-s'hi i que en aquest sentit no és alternativa, sinó una més”.

Seguint els passos de *Le Monde Diplomatique*

Aquesta experiència ja s'havia intentat anteriorment. Al final dels setanta, l'anterior director de *Le Monde Diplomatique*, Claude Julien, el va voler exportar a Mèxic i l'Argentina. Julien havia estat l'home que havia aconseguit convertir una revista de vernissage i de reunió de diplomàtics amb continguts poc substancials en una publicació de culte i prestigi a nivell internacional. Quan Claude Julien va entrar a dirigir *Le Monde Diplomatique*, se'n venien uns vint mil exemplars, que van passar als cent vuitanta o cent noranta mil en vint anys. Però aquest reeixit projecte no va quallar a l'altra banda de l'Atlàntic, perquè havien fet una còpia literal de la publicació francesa, amb l'única concessió de tres o quatre pàgines fetes a les redaccions llatinoamericanes.

Carlos Gabetta no va voler participar-hi perquè no confiava en els resultats. Ara ell mateix ha tornat a intentar-ho de la mà d'Ignacio Ramonet, actual director, però sense caure en els mateixos errors. “Jo li vaig dir: ‘Mira, Ignacio, això s'ha de fer d'una altra manera. Jo vull fer-ho igual, en sembla admirable, però s'ha de pensar des d'Espanya i Amèrica Llatina per a un públic castellanoparlant, i si fem un article sobre el GATT, no parlarem dels agricultors francesos, en tot cas els francesos hi ocuparan un lloc secundari, el mateix que ocupen els espanyols a

Carlos Gabetta, director de *Cuatro Semanas* y *Le Monde Diplomatique*. A l'esquerra, portada del número 12, commemoratiu del primer aniversari de la revista.

Le Monde Diplomatique de França'. Ell va estar-hi totalment d'acord, i això és el que fem”. L'acord consisteix que *Cuatro Semanas* deté els drets de publicació en castellà dels articles de *Le Monde Diplomatique*. El resultat es resumeix en el fet que, del total dels articles publicats a *Cuatro Semanas*, una tercera part han aparegut anteriorment a l'edició francesa.

— **Claude Julien, l'anterior director de *Le Monde Diplomatique*, ja havia intentat exportar-lo, a finals dels setanta, a Mèxic i l'Argentina** —

Escriptors, periodistes i editors

L'editorial Ediciones del Parque SA s'ha creat de nou amb capital espanyol per editar el mensual. Dins el consell editorial, hi participen a títol personal escriptors, periodistes i gent del món de l'edició, com Mario Benedetti, Manuel Vázquez Montalbán, Maruja Torres, Paco Fernández Buey, Xavier Folch, el mateix director, Carlos Gabetta..., per esmentar-ne alguns. En total són catorze, i tots ells són accionistes. Al consell administratiu hi ha, també com a iniciativa personal, Miquel Horta, d'Editorial Empúries; Antonio Albareda, l'antic editor d'*El Món*; Olegario Sotelo Blanco, d'Ediciones Sotelo Blanco; Faustino Lastra, de *Siglo XX*; José María Riaño, d'Ediciones del Serbal; Fernando Castillo, d'Ediciones Altaya; i l'advocat Gilbert Rubirosa.

Quan *Cuatro Semanas* va aparèixer al mercat, al febrer de l'any passat, dins els cercles de la premsa se li van atribuir relacions empresarials amb el diari *El País*, fet que Gabetta ha negat rotundament: "També s'ha dit que estàvem en negociacions amb *El Mundo*, i no és cert. Jo era columnista d'*El País* i hi tinc molts amics, allà, però també en Manolo o la Maruja Torres; el cas és que tots hi estem a títol individual, per afinitats ideològiques".

Aquestes afinitats ideològiques poden abastar un ventall ampli de gent que és marxista, cristiana, gent de l'esquerra del PSOE, gent d'IU, independents... "Nosaltres, si s'hagués de classificar-nos ideològicament —explica Gabetta—, ens situaríem en una línia democràtico-progressista". I afegeix més endavant: "El que queda clar és que som antineoliberals, i no per raons ideològiques: ho som perquè la nostra realitat no és que no condueixi enlloc, sinó que condueix a la catàstrofe".

Periodisme de fons

Practiquen un periodisme de fons, amb llargs articles amb notes a peu de pàgina i citacions de les fonts emprades. Temes que no s'escoten en només un aspecte, sinó que s'emmarquen en un context multidisciplinar: polític, econòmic, social, ecològic i cultural. Els qui hi escriuen són

especialistes en el tema, professors universitaris, assagistes, estudiosos... Després, a la redacció, composta per quatre persones, ho transformen periodísticament i li donen l'estil.

Es presenta sota el format tabloide, en blanc i negre, amb il·lustracions i molt poques fotografies. Hi domina sempre la lletra escrita. Compten amb molt poca publicitat. Segons Gabetta, aquesta situació ha estat provocada per ells mateixos: "Per ser independents, som independents fins i tot de la publicitat, no perquè la rebutgem, perquè això tampoc ho fem, de cap manera, la volem i li donem la benvinguda, però la publicitat no està dins els nostres càlculs. No en vivim, d'ella, perquè aquest és un dels factors que comencen a condicionar la nostra independència".

Cuatro Semanas es dirigeix a un públic culte que té el costum de llegir diaris, revistes i llibres.

Cuatro Semanas té la voluntat d'organitzar, contextualitzar i sistematitzar aquesta informació i d'altres notícies que no han estat de l'interès dels altres mitjans. La temàtica sempre gira al voltant de les relacions internacionals, on ocupen un lloc preferencial els temes sobre Espanya, Europa i Llatinoamèrica.

Els col·laboradors van canviant i augmentant en cada número, a causa de la fórmula de treballar amb especialistes. Gabetta afirma que a *Le Monde Diplomatique* compten amb dos mil set-cents col·laboradors, i a *Cuatro Semanas*, amb prop de tres-cents.

Europa s'acaba als Pirineus?

Els responsables de *Cuatro Semanas* pensen equilibrar el seu pressupost al final d'aquest any o a començament del vinent. Abans, però, volen fer una ampliació de capital que doblaria la inversió inicial, de quaranta milions de pessetes. Després d'un any, les seves vendes oscil·len entre els dotze mil i els tretze mil exemplars i tenen una tirada de vint-i-cinc mil números, que es distribueixen per tot l'Estat espanyol. Els subscriptors no arriben als tres mil.

Tenint en compte el baix índex de lectura d'aquest país i la forta competència que exerceixen els diaris amb una producció torrencial de suplementos, treure al carrer una publicació com *Cuatro Semanas*, on fugen de la frivolitat, sense gaires concessions per a res que no sigui la paraula escrita, pot resultar una tasca àrdua i a més a més lenta, fins que s'arribi a una acceptació més o menys generalitzada. Però els responsables d'aquesta publicació tampoc no pretenen copsar uns resultats tan espectaculars com els que té l'edició francesa. Carlos Gabetta no perd les esperances i confia en la bona marxa del projecte: "Quan va néixer aquesta revista, la gent ens deia que això no és França, que aquí no hi ha tradició, i jo els deia que podia ser. No passen quaranta anys de franquisme sense deixar cap seqüela. Però amb la cinquena part ja estaríem satisfets, i això són cinquanta mil exemplars; no estaria gens malament, i crec que amb el temps hi arribarem. Bé, potser més, vés a saber, no se sap mai".

La Revista de Arrabal

A la redacció hi havia pressa. Era l'últim dia per tancar la revista. Tothom anava i venia. Andrea, la directora, i Cristina, l'editora, enllestien les pàgines a l'ordinador. Un altre noi no parava de fer trucades. Els directors del diari *Nou Barris 9*, Toni i Elena, també hi eren, com també Amparo, la directora de l'agenda cultural *A Barna*. Al costat, tres nois de gerència i publicitat feien comptes.

Són molts i molt joves. Javiera, l'encarregada de buscar la publicitat, té divuit anys. El més gran, Jordi, en té trenta-un. Van començar sense que cap d'ells tingués cap experiència al món editorial i ja van per la tercera publicació. Que com s'ho fan? Amb moltes ganes, empena i sacrifici i arriscant-hi molt.

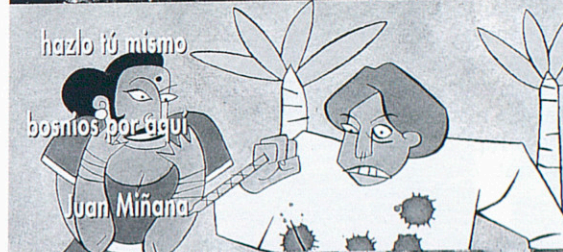
Els orígens al barri

Tot va començar quan Jordi Pueyo, un noi vinculat a moviments comunistes en la seva joventut i que havia estudiat filosofia, va ser cridat per uns coneguts perquè els portés els comptes de la seva publicació. L'última experiència professional de Pueyo havia estat dins d'una cooperativa agrària, i mai no havia tingut cap experiència en premsa. Es tractava de tirar endavant la seva publicació. Es deia *9 Barris 9* i portava aproximadament, amb més o menys dificultats, un any al carrer, des del juliol de 1979. Era una revista petita, destinada a donar de menjar als seus dissenyadors, una mena de butlletí amb notícies del barri, sufragada amb la mateixa publicitat dels comerços, bars i empreses del districte i que es repartia gratuïtament. No tenien grans pretensions, però sí que volien donar-li més empena.

Quan Pueyo va entrar-hi, va buscar una persona que es fes càrrec del projecte periodístic. Aleshores, va arribar-hi Cristina Fallarás, una noia de Saragossa que feia poc havia sortit de la Facultat i que donava classes de periodisme en una acadèmia. Tots dos volien fer-hi molts canvis. Al març del 91 va aparèixer un producte totalment diferent. D'entrada, en comptes de ser gratuït es venia als quioscos per cent pessetes, la capçalera passava a denominar-se *Nou Barris 9* i es presentava sota el format tabloide amb 48 pàgines, amb les seccions d'un diari tradicional, encara que amb notícies de barri i sortida mensual.

Els que havien iniciat el projecte primigeni ho van anar deixant, fins que no en va quedar cap. Segons aquests, els deutes creixien molt i a ells se'ls devien uns diners que mai no van poder recuperar. Si fins aleshores el projecte havia pogut sobreviure molt modestament, els nous canvis en disparaven molt els costos, fins a convertir-se en una empresa d'alt risc.

Aleshores va néixer l'editorial Ediciones Improbables SA, composta per Cristina Fallarás, la directora, Jordi Pueyo, el gerent, i Toni Bonet

Redacció de la Revista de Arrabal, que ha suspès la seva publicació després de tres números. La portada del número 1 és reproduïda a la pàgina 31 d'aquest número de Capçalera, la del número 2 a la pàgina de l'esquerra, i la del número 3 en aquesta pàgina. Va haver-hi també un número 0.

com a soci. Aquest últim va participar en el projecte després que Jordi i Cristina hi contactessin per introduir publicitat al primer número del nou *Nou Barris*. Bonet treballava aleshores a Barcelona Activa –empresa de l'Ajuntament dedicada a la formació, ocupació i promoció d'iniciatives d'empreses noves–, on portava un programa del fons social europeu. Per a Bonet, també era la primera vegada que feia una cosa semblant. Aquí va començar una relació que va continuar just fins engegar *La Revista de Arrabal*.

De *Nou barris 9* també en va sortir una publicació que es diu *A Barna*, una agenda

— La Revista de Arrabal va néixer de la infraestructura empresarial i de redacció del mensual *Nou Barris 9* —

A dalt, portades dels números 0 – juliol 1989–, i 38 –març 1994– de la revista 9 Barris 9, que és en l'origen de la Revista de Arrabal. A sota, la redacció d'aquesta publicació mensual barcelonina, on també es fa A Barna.

cultural sobre espectacles de música, teatre, cinema, dansa, llibres, exposicions i iniciatives de tota mena que es produeixen a Barcelona. Aquesta agenda apareix encartada en el diari, encara que també ha començat a distribuir-se gratuïtament per bars i galeries de Barcelona, tot buscant la seva autonomia i autofinançament a través de la publicitat.

Sense ni un duro

Nou Barris 9 ja porta cinc anys a la seva esquena. Per a Cristina Fallaràs i la resta de l'equip editorial, una vegada la publicació havia quedat assentada, tenia la seva pròpia dinàmica i funcionava sola, van iniciar el projecte de la *Revista de Arrabal*. *Nou Barris 9* té una tirada de deu mil exemplars, en venen cinc mil i compten entre set-cents i mil subscriptors. Segons explica Cristina, el component de la necessitat personal i les ganes de fer coses noves hi eren presents: "Anem a divertir-nos, a fer el que més volem. Muntar una revista i l'empresa i que funcioni econòmicament és una burrada, però encara que sigui així, ens vam preguntar: què ens ve de gust com a premsa?, doncs això; què volem dir?, tot aquest missatge que s'ha anat donant de manera tan *cutre*, tan mal treballat, o fins i tot tan mal imprès, anem a fer-ho bé. Farem una revista que sigui entretinguda i que, d'altra banda, digui les coses que ens ve de gust dir. I d'aquí va néixer *La Revista de Arrabal*". Cristina, la directora de l'editorial, va trucar a la seva amiga xilena Andrea Palet per posar en marxa el projecte. S'havien conegut a la Facultat de Ciències de la Informació de l'Autònoma. Havien treballat juntes en un projecte de classe d'una hipotètica revista i en va néixer una gran amistat. Andrea, el seu germà i una amiga van

arribar a Barcelona fa més d'un any per intentar-ho.

I Ediciones Improbables es van llançar. ¿Amb quina inversió? Ells asseguren que de zero. Comptaven amb les seves pròpies aportacions econòmiques, un aval d'un concessionari del barri i la promesa d'uns inversors que mai no van arribar. El número zero ja estava imprès quan aquests hipotètics inversors els van comunicar que es desentenien de tot. I no van abandonar. No han tingut cap subvenció, només l'Ajuntament els va donar un milió per fer publicitat a la contraportada del número zero. "La gent s'espanta, però o et llances a començar així o no començaràs mai. Les distribuïdores, per un costat, no hi tenen més remei, però per un altre, tot el contrari, estan molt reàcties. Per això vam haver de buscar la impremta a Madrid, i per això no vam trobar inversors per a *Arrabal*, per la por d'haver invertit en d'altres llocs que després els han sortit rana", diu Cristina amb convenciment. En Toni Bonet, que va ser-hi fins al número 1, també ho va deixar –segons afirma– per una qüestió d'incompatibilitat amb la seva feina a l'Ajuntament de Sant Andreu i el seu càrrec d'assessor polític dins el PSC: "Em sento molt vinculat a aquest projecte, però es força incompatible amb la meua feina, perquè la política és l'art del pacte i del pragmatisme, i els mitjans de comunicació i d'opinió –i en aquest cas hi ha un contingut bastant fort d'opinió– sempre van més enllà del que ens dediquem els polítics".

Amb l'esforç de tots

Tant *Nou Barris 9*, com *A Barna*, com *La Revista de Arrabal* van poder tirar endavant gràcies a l'esforç desinteressat de moltes persones. La gent que componia la redacció fixa de les tres publicacions és nombrosa, al voltant de les quinze persones, i ningú no cobrava. Tots eren molt joves, la majoria de *Nou Barris*, i estudiants o llicenciats de la carrera de Ciències de la Informació. La seva experiència, forçosament curta, no va lligada amb resultats mediocres, ben al contrari. Resulta sorprenent que qui ha hagut de començar de res hagi aconseguit arribar a un nivell de qualitat prou digne quant a format, contingut i orientació clara cap a un públic, que molts ja desitjarien. També és destacable l'alt nombre de col·laboradors, tant fixos com esporàdics. En cada número d'*Arrabal* hi podien participar al voltant de les trenta persones. La redacció de les tres publicacions es va situar fa un any i mig en un viver d'empreses de l'Ajuntament, pagant el lloguer corresponent. L'equipament bàsic era de quatre ordinadors Macintosh, amb un programa propi per a la maquetació, i un PC.

Aposta pel món i el mestissatge

Els vam veure a la festa de la diversitat promoguda per SOS Racisme. Repartien

— **Ediciones Improbables**
es va llançar amb una
inversió inicial de zero i el
treball desinteressat de
molta gent —

gratuïtament els números de la revista a tothom que s'hi atansava, per donar-se a conèixer. De fet, una de les constants d'Arrabal va ser la devoció per la mescla de cultures. Els seus temes volien cercar el món sencer. Andrea Palet així ho explica: "Teníem curiositat per tot. No volíem fer res local, ni un mitjà que fos una publicació estrictament cultural que parlés de música, llibres, teatre... com cada cosa al seu lloc, sinó que parlés de cultura en general, amb tota la idea que estem pel mestissatge, parlar de tot el món, parlar dels continguts que circulen per les xarxes d'informació alternatives que són superinteressants i que no surten enlloc o surten en un circuit molt determinat, molt tancat i avorrit, en definitiva".

Amb aquesta vocació per cercar el món *La Revista de Arrabal* es va començar a distribuir, a més de les grans capitals de l'Estat espanyol, a Xile, i volien més endavant arribar a l'Argentina i Mèxic. Andrea puntualitza: "L'ideal nostre era portar una revista que es fa aquí a Barcelona per accident, però que podria fer-se en qualsevol lloc de parla hispana". Encara que ella mateixa reconeix que només van arribar a fer distribució a Xile perquè és un procés complicat i car i que no té massa lògica des de la vessant econòmica. A les seves pàgines hi tenien cabuda des del relat a la poesia, passant per la ficció i el còmic. Ignacio Martínez de Pisón, Juan Miñana, Vázquez Montalbán, Ray Loriga hi han escrit relats. En cada número hi havia un equilibri entre firmes conegudes i gent novella, gent jove en general —alguns d'ells són o han estat col·laboradors d'*Ajoblanco*—. El seu concepte d'actualitat era molt relatiu, perquè podien parlar de coses que han succeït fa molts mesos.

Una revista atractiva per a joves

A la revista cuidaven molt la seva presentació formal. La combinació de nombroses il·lustracions i fotografies, la multiplicitat de colors, dels diferents tipus de lletres... creaven un tipus de publicació molt atractiva visualment.

Cristina Fallaràs fa la següent observació: "Moltes de les crítiques que hem tingut és que la revista era massa bonica, i nosaltres volem trencar amb aquesta idea. Les revistes ara són com són i si tens els mitjans per fer una revista que s'adeqüi al màxim a allò que s'espera d'ella, ho fas. *La Revista de Arrabal* era una revista amb continguts, compromesa, però no volien que s'hagués de patir per llegir-la". Segons les cartes que han rebut i el *feed back* de la gent, la revista agradava a un públic molt jove, d'uns vint anys, que no tenia costum de llegir cap revista. Aquesta franja s'estén fins als lectors de trenta-cinc anys.

La revista va sortir amb una tirada de 35.000 exemplars. Encara que no disposen de moment de cap dada concreta, ells calculen que quant a les vendes, van arribar als 10.000 exemplars, i compten amb prop de cent subscriptors, alguns d'ells llatinoamericans.

Els problemes financers han portat la suspensió temporal de la publicació. L'editora va prendre aquesta decisió a final d'abril, després de tres números publicats, però confia poder treure el quart a final d'any.

Tots hi han posat molt de part seva. Andrea, Javiera, Roberto van deixar Xile. La resta també s'hi ha dedicat amb cos i ànima.

Molts hi han posat el seu granet... Tots amb la confiança de fer realitat el seu primer projecte professional seriós. "El que jo espero —reconeix Andrea— és que primer la gent s'adoni del que costa fer una revista, però sobretot que la senti molt propera i humana". ●

A dalt, l'edifici municipal on va estar la redacció de la Revista de Arrabal. A sota, Cristina Fallaràs i Andrea Palet, editora i directora, respectivament, de la revista morta el mes d'abril passat.

— **"Volíem fer una revista que parlés de cultura amb una idea clara de mestissatge, del que circula per les xarxes alternatives"** —